

Posudek školitele na diplomovou práci Bc. Šárky Šustové „Vliv HIV/AIDS na reprodukční chování v Jihoafrické republice“

Diplomová práce studentky Šárky Šustové „Vliv HIV/AIDS na reprodukční chování v Jihoafrické republice“ má celkem 129 stran včetně obsahu, seznamu tabulek a obrázků, použité literatury a závěrečných příloh. Text je dělen do devíti na sebe navazujících kapitol včetně úvodu a závěru. Téma předkládané práce vzešlo z iniciativy samotné autorky a odráží její osobní odborné zaměření. Tomu odpovídá i rozsah práce a množství prostudované literatury.

Autorka si klade za cíl provedení analýzy možného vlivu epidemie AIDS na úroveň a změny porodnosti a plodnosti obyvatelstva Jihoafrické republiky (včetně regionálních a rasových rozdílů) od druhé poloviny 80. let 20. století. K tomuto hlavnímu cíli se autorka pokusila směřovat prostřednictvím cílů dílčích, kam spadal samotný popis vývoje nákazy virem HIV v Jihoafrické republice v souvislosti s vývojem politickým a sociálním v zemi nebo analýza úrovně porodnosti a plodnosti s využitím např. dekompozičních metod pro identifikaci vlivu epidemie HIV/AIDS a jejího odlišení od vlivů jiných změn probíhajících v populaci (např. změna věkové struktury). Poslední dílčí krok vedl k odhadům teoretického vývoje plodnosti za předpokladu neexistence epidemie a autorka připojila i ukázkou modelové projekce budoucího vývoje založené na předpokladu, že by od letošního roku již nedocházelo k dalšímu šíření nákazy.

Hned v úvodní části práce je stanoveno několik hypotéz, ke kterým se v průběhu práce autorka postupně vrací a ověřuje je. Většina z nich je založena na závěrech získaných z použitých informačních zdrojů nebo na základě těchto informací logicky odvozených. Tyto vytyčené otázky v podstatě určují strukturu předkládané práce. Autorka vyhradila samostatnou kapitolu pro popis zdrojů dat a metodiky užívané v analytické části práce. Právě metodická kapitola tak čtenáři umožňuje pochopit užívané postupy, které musely být v některých případech uzpůsobeny dostupným datům. Text se tak stává srozumitelný i pro potenciální čtenáře z řad nedemografů. Dále je samostatná kapitola věnována také popisu základních charakteristik Jihoafrické republiky a jejích jednotlivých provincií, což je nepochybně užitečné pro následnou interpretaci dosažených výsledků a nalezení případných spojitostí mezi nimi.

Autorka v rámci textu neopomněla věnovat prostor také stručnému popisu vývoje epidemie v analyzované zemi, ale především politickému pozadí celé problematiky. Přejdem k analytické části práce je šestá kapitola věnovaná zhodnocení situace pomocí ukazatelů incidence a prevalence. Autorka využívá více různých zdrojů dat, které nejen podrobuje srovnání a kritickému zhodnocení, ale také je maximálně využívá k dosažení co nejdetailnějšího pohledu na popisovanou problematiku. I v jiných částech práce, kde to bylo možné a smysluplné, se autorce podařilo navzdory špatné dostupnosti některých dat analýzu zaměřit nejen na obyvatelstvo Jihoafrické republiky jako celek, ale i v rozlišení podle pohlaví, věku, rasy nebo provincie.

Sedmá, nejdelší, kapitola je pak věnována analytickým otázkám. Autorka hojně využívá metod dekompozice a odhaluje tak zajímavé skutečnosti o specifickém postavení Jihoafrické republiky v rámci ostatních zemí potýkajících se s problémem epidemie HIV/AIDS. V závěrečné části práce se pokouší i o modelovou projekci vývoje plodnosti stojící na několika velmi pravděpodobně nedosažitelných předpokladech (např. že nedojde k žádnému dalšímu nakažení virem HIV a úmrtnost již nakažených osob bude shodná s úmrtností HIV pozitivních osob dnes nebo že se budou specifické míry plodnosti infikovaných i zdravých žen vyvíjet podle logistického trendu navazujícího na současný vývoj). Vývoj měř plodnosti podle logistického trendu se autorce jeví na základě výsledků jako nepravděpodobný i za předpokladu splnění všech dalších podmínek modelu. Je nutné konstatovat, že právě otázka budoucího

možného vývoje skýtá dost prostoru pro další analýzu a demografický výzkum v budoucnu. Ačkoli je připravená prognóza skutečně jen jednoduchý teoretický model uvedený spíše na dokreslení dříve popsaných výsledků přesto celou uvažovanou problematiku úspěšně zakončuje a propojuje některé z dosažených výsledků.

Autorka se v rámci práce bohužel nevyvarovala několika formálních nedostatků, je třeba zmínit například nedokonalé odkazy na některé uváděné zdroje informací nebo dat, zbytečné překlady, které někdy dokonce ztěžují pochopení určitých uváděných údajů, ne vždy šťastné rozložení textu a obrázků na stránkách nebo, a to pravděpodobně především, uvedení mírně odlišného názvu práce v záhlaví stránek a na titulní straně práce. Některá vyjádření jsou v textu lehce komplikovaná nebo i nepřesná (např. občasné užívání pojmu „reprodukční chování“ jako synonyma pro pojmy „plodnost“ nebo „porodnost“). Přesto ze všech částí předkládané práce je patrné zaujetí autorky pro analyzovanou problematiku, zájem o její prostudování a zanalyzování i v detailním pohledu a snahu o nalezení možných vysvětlení a důsledků nalezených faktů. Dílčí výsledky předkládané práce již prezentovala na konferenci s mezinárodním zastoupením. Autorka také v rámci přípravy své práce neváhala kontaktovat zahraniční odborníky a diskutovat s nimi výsledky, ke kterým dospěla, stejně jako samostatně hledat možné přístupy k analýze a naplňování vytyčených cílů i tam, kde především z důvodů nedostatku spolehlivých dat nebylo možné plně využít standardní přístupy. Vzhledem k uvedenému předkládanou diplomovou práci Bc. Šárky Šustové „*Vliv HIV/AIDS na reprodukční chování v Jihoafrické republice*“ doporučuji přijmout k obhajobě.

V Praze dne 21. května 2010

Mgr. Klára Tesárková
školitel